

Humánium Napja

Helytállásért elismerések

Nizałowski Ernő hadipilóta

A díjat személyesen vette át.

Budapesten, lengyel apától és magyar anyától született 1915-ben. Dr. Antall József menekültügyi irodájában 1942-1944 között tucatjával szöktette és kísérte nyugatra a lengyel menekülteket. Védencei között számos zsidó származású volt, köztük Héczey Endre újságíró, aki később Montrealban halt meg.

Bronisław Komorowski lengyel köztársasági elnök 2012. március 22-én a következő szavakkal adta át neki a Lengyel Köztársaság Lovagkeresztjének tiszti fokozatát: „Budapesten három olyan személy volt, aki ezrével mentette az embereket a háború alatt: Wallenberg, a diplomata, Sławik, az újságíró és Nizałowski, a hadipilóta”.

Breuer Pál ezredes, posztumusz,

A díjat átvette: Dr. Breuer Pál, az embermentő fia.

1944-1945-ben Breuer Pál ezredes a 85. újonckiképző ezred parancsnoka volt. A háborús vereség árnyékában arra törekedett, hogy a németek és nyilasok ezredét saját céljaikra ne tudják kihasználni. 1944. év december havában egy csallóközi községben állomásozott, mikor nyilas propagandisták jelentek meg, hogy Budapest védelmére az ezred zászlóaljainál különböző nyilas alakulatokba katonákat toborozzanak. Az ezredes szóbeli parancsokat adott ki arra vonatkozólag, hogy a zászlóalj tisztjei az embereket a nyilasokhoz való átlépésről beszéljék le.

1945. április hó 30-án a felső-bajorországi Mittenwaldban Breuer Pál parancsnoksága alatt lévő állományba befogadták, ekként megmentették Dick Gábor, Fried Géza, Friedmann József, Weisz Févics, Lőwy Gábor, Izrael Dezső,

Waldmann Ernő zsidó deportáltakat. Az üldözés, a halálos veszély elől védelmükbe vették, mindennel ellátták őket. A tisztikar és a legénység előtt Breuer ezredes parancsban kihirdette, szemléi alkalmával nyíltan hangoztatta, hogy vallási és felekezeti különbség nélkül minden honfitársat meg kell védeni az üldöztetés és németek ellen.

Kiss Pál polgármester, posztumusz,

A díjat átvette: Albert Józsefné, az embermentő lánya

Kiss Pál Hódmezővásárhely polgármestere volt. 1944-ben egy idős zsidó nőt orvosi beutalással védett meg, négy zsidó orvost pedig célzatos légtalmi orvosi kinevezéssel mentett meg a kiegészítő munkaszolgálat elől.

Hódmezővásárhelyt akkoriban még egyetlen légitámadás sem érte, a valóságos légtalmi feladatokat mindössze néhány gyakorlat jelentette. A polgármesteri kinevezések alig leplezetten a négy orvos mentését szolgálták. Azok közül, akiket akkor munkaszolgálatra elvittek, csak néhányan tértek vissza. Dr. Goldmann István, Dr. Deutsch Béla, Dr. Heller István és Dr. Kertész László orvosok a kinevezéssel túlélési esélyt kaptak, életüket Kiss Pál polgármesternek köszönhatték.

A Hódmezővásárhely törvényhatósági jogú város történelmi almanachja 1873-1950 című, 2003-ban kiadott kötet is kiemeli Kiss Pál pozitív szerepét a rend és közbiztonság megőrzése területén. A bevonuló szovjet csapatok elől a vezető tisztségviselők zöme elmenekült, ő azonban szolgálati helyén maradt.

Kulifay Imre református lelkész, posztumusz,

A díjat átvette: Kulifay Imre, az embermentő unokaöccse.

Kulifay Imre református lelkészt 1934. szeptember 1-jével a Magyar Református Egyház Zsinata a franciaországi és tengeren túli francia területek lelkészi

posztjára, Párizsba nevezte ki. A második világháború előtt, alatt és után óriási felelősséggel foglalkozott a menekültekkel (zsidókkal és politikaiakkal), hadifoglyokkal. (Több, mint 31 000 foglyot menekített). Ugyanígy segítette a menekülteket az 1956-os forradalom idejében is.

Kulifay lelkész úr életének és párizsi lelkészi szolgálatának egyik kiemelt korszaka a második világháború alatti évekre esik, amikor Magyarország területéről is megindult a zsidó családok menekülése a rájuk váró súlyos megpróbáltatások elől. Az egyház tulajdonában fennmaradt nyilvántartási könyvben számos bejegyzés bizonyítja, hogy az áttérések gyors bejegyzésével, keresztlevelekkel Kulifay Imre Párizsban számos zsidót mentett meg. Mindezt kiemelkedő emberségből, mély keresztényi meggyőződésből, Isten dicsőségére tette. A kiterjedt életmentésben nagy segítséget kapott feleségétől is.

Magyar Dezső rendőr őrnagy, posztumusz,

A díjat átvette: Dr. Juhász Erzsébet, az embermentő lánya.

Szolnokon Steiner Istvánné, született Rákóczy Erzsébet tizenkét éves fia 1940-ben tért át római katolikus vallásra, így a zsidótörvény hatálya alá esett. A hatósági rendelkezések nyomán 1944. május közepén kénytelen volt a szolnoki zsidó gettóba költözni.

A családnak Magyar Dezső, közellátási rendőr őrmester együttérzésből német hatósági személy korrumpálásával a szöktetést ajánlotta, hogy a fiú elkerülje a Németországba való deportálást. A kikötött 6 000 pengős összeget az asszony nem tudta előteremteni, így nem maradt esély a fiú megmentésére.

Az anya és a fiú szenvedésén megdöbbsent Magyar Dezső kockázatos lépésről döntött. A deportálást megelőző éjjelen a fiút a vasúti tehervagonból kivette s a kerítésen át kihozta a gyűjtőtáborból. Mindezt a rendőr őrmester minden ellenszolgáltatás nélkül, önzetlenül, tisztán emberi humanizmusból tette.

Pusztai Lajosné (Skultéti Gizella) és Pusztai Lajos

házfelügyelő, posztumusz.

A díjat átvette: Pusztai László és István, az embermentő fiai.

Pusztai Lajos az V. kerületi Falk Miksa u. 6. sz. épület házfelügyelője volt. Feleségével életmentő jelentőségű, nagy kockázatot vállalt, mert a nyilas uralom idején a lakók nyilvántartásában nem tüntette fel, hogy köztük zsidók is találhatóak. A házban a bujkáló zsidók között szökött munkaszolgálatos is akadt, de menedéket adtak szökött katonának is. A nyilas bevonulási parancsokat rendre elszabotálták, következményeként bujkáló zsidó véenceik túléltek az üldöztetést. Pusztai Lajos és felesége Budapest ostroma idején is megvédte a zsidók rájuk bízott vagyonát.

Šedivý László református lelkész, posztumusz,

A díjat átvette: A nyitrai református gyülekezet nevében, Ficzer Tamás lelkész.

A második világháború idején a nyitrai református templom első lelképásztora 1942-ben vizsgázott hősiesség kiállításából. Nem csupán átkeresztelt sok zsidót, hanem bujtatta is őket. Letartóztatását a szlovákiai németek *Grenzbote* című lapjának 1942. augusztus 12-i és 28-i számában megjelent cikkek készítették elő. Ezek arról tudósítottak, hogy Šedivý lelkész a zsidók segítségével el akarja Nyitrát magyarosítani és pár nap alatt 717 zsidóból csinált magyar kálvinistát.

Šedivýt 1942. augusztus 27-én tartóztatták le. A dokumentumok szerint ekkor már több éve állt titokban rendőri megfigyelés alatt. Szeptember 2-án az államrendőrség pozsonyi központjába szállították és 15-én sor került részletes kihallgatásra. Három oldalnyi jegyzőkönyv készült. A lelkész elmondta, hogy a tömeges mentés márciusban folyt és a pozsonyiakat helyettesítő minőségében keresztelte. Nagy árat kellett fizetnie humánus tetteiért, mivel

ezek a hatalom tudomására jutottak, és feljelentés alapján a református lelkipásztort meghurcolták.

Šedivý Lászlót az ilavai börtönben kegyetlenül megverték, megkínózták. Szellemileg és testileg megtörtén tért haza 1945-ben, majd júniusban meghalt.

Szederkényi Engelbert Henrik, posztumusz, tartalékos alhadnagy
A díjat átvette: Szederkényi Csaba, az embermentő fia.

Szederkényi Engelbert Henrik a 10. honvéd élelmező raktárnál a zsidótörvények szabotálásával akadályozta meg több személy kiegészítő munkaszolgálatra való igénybevételét. Ezzel elejét vette nemcsak az érintett honvédségi személyek, hanem családtagjaik deportálásának is.

A nyilasok 1944. október közepi hatalomra jutásakor részt vett a fegyveres ellenállásban, amely a laktanyának a nyilas- és német csapatoknak való átadását volt hivatva megakadályozni. Tevékenyen közreműködött több száz munkaszolgálatos nyilas terror előli menekítésében, laktanyában való elhelyezésében és megvédésében is. Tovább is ment, menekülő zsidókat rejtegetett a lakásán.

Szederkényi Engelbert Henrik 1944 év decemberéig számos alkalommal önfeláldozóan, saját és családja életét kockáztatva, teremtett olyan helyzetet, amelynek a következtében több baloldalisága és származása miatt megfigyelt, illetve üldözött ember és családja életben maradt.